

Hertenkamp Nederland

Afgelopen februari zijn de eerste edelherten op Terschelling afgeschoten. In november 2008 werden ze voor het eerst op het eiland gesignaleerd en vanaf die tijd waren ze uitgebreid in het nieuws. Hoe ze er kwamen was vrij snel duidelijk, maar over de vraag hoe ze weer weg moesten, liepen de emoties hoog op. Dát ze weg moesten was nauwelijks een punt van discussie. Er lopen nu nog twee illegale edelherten rond, die na het broedseizoen nog moeten verdwijnen. **Faunavervalsing van de Terschellinger natuur, vindt LNV. 120 damherten in de Kop van Schouwen ondergingen afgelopen winter hetzelfde lot. De populatie wordt zo groot dat ecologische schade voor het natuurgebied dreigt, vindt de provincie Zeeland. Maar kloppen die ecologische argumenten wel?**

— FLORIEN KUIJPER

EDELHERTEN OP TERSCHELLING

“Het leek me gewoon mooi”, vertelt **Geert van Dieren, één van de Terschellingers** die de tien edelherten opkocht bij een fokker en ze in november illegaal naar het eiland bracht. “Het is hier ideaal gebied voor edelherten, veel natuur, weinig verkeer, nauwelijks landbouw en de zee als natuurlijk hek. Je leest overal dat het om een kroeggrap ging, maar we hebben ons maandenlang voorbereid.”

Faunavervalsing?

Edelherten komen oorspronkelijk niet op Terschelling voor. “Vervalsing van de Terschellinger fauna”, noemde minister Verburg het uitzetten van de edelherten. **Han Olff, hoogleraar ecologie aan de Rijksuniversiteit Groningen**, gelooft niet in dat argument. “Nederland heeft een beweeglijke kust, het eiland Terschelling is nog maar 1000 jaar oud. Vroeger kwamen er edelherten voor op de kwelders van Noord Nederland, tot in de duinen toe. Gebieden met dezelfde ecologische omstandigheden die je op Terschelling vindt.” Het lijkt Olff juist een goed idee om een populatie edelherten op Terschelling te introduceren. “Edelherten komen nu alleen voor op de Veluwe en in de Oostvaardersplassen, maar vanuit het dier gezien zijn dat niet de meest geschikte gebieden. Terschelling leent zich uitstekend voor edelherten, veel aaneengesloten natuur, weinig verkeer en een natuurlijk hek er omheen.”

Marianne Wuite, persvoorlichter van LNV, is het daar niet mee eens. “We hebben bepaald dat edelherten in Nederland voorkomen in de Oostvaardersplassen en op de Veluwe en daar hebben we goede argumenten voor. Dat zijn grote, aaneengesloten natuurgebieden die zich lenen voor een gezonde populatie. De natuurgebieden op Terschelling zijn daarvoor niet groot genoeg. En in het kader van verkeersveiligheid zouden we hekken moeten plaatsen, wat we op Terschelling nou juist niet willen.” **Geert Groot Bruinderink, ecoloog bij Wageningen onderzoeksinstituut Alterra**, is ook voorzichtig. “Als ecoloog vind ik de introductie van edelherten niet per se fout. Edelherten zouden in ieder geval een waar tafeltje-dek-je vinden op Terschelling. Binnen de kortste keren zou je een grote, gezonde populatie hebben, net als met de reeën is gebeurd. Maar je moet je wel goed afvragen of je dat wilt. Je introduceert toch een beest wat er eerder nooit geweest is. Toen wij om advies werden gevraagd heb ik meteen gezegd: ‘Zo snel mogelijk afschieten.’ Er waren negen drachtige hinds bij, als je dat laat gaan, gaat die populatieontwikkeling zó snel, dat kun je niet meer in de hand houden.” Ook Olff zegt: “Op zich heb ik er wel begrip voor dat deze edelherten

foto Maas van de Ruitenbeek/www.Buiten-Beeld.nl | edelhart

niet konden blijven. Er zijn geen procedures gevolgd, er is geen beheerplan opgesteld, er was niets bekend over deze individuele dieren.” Groot Bruinderink voegt toe: “Er ligt nou eenmaal een beleidskader, en als je als regering de regels niet handhaaft, tast dat je geloofwaardigheid aan.”

De dieren moesten weg, daarover is iedereen het eens. Er is eerst geprobeerd om de dieren te verdoven, maar dat is niet gelukt. Eigenlijk was van tevoren al duidelijk dat het geen haalbare kaart zou zijn, vertellen diverse geïnterviewden onafhankelijk van elkaar. Voor de vorm werd het geprobeerd, om daarna afschot te kunnen rechtvaardigen. **Jan Smit, lid van de reeënbeheercommissie**, was betrokken bij het afschieten. “Een naar karwei”, vond hij. “Geen enkele jager vindt het leuk om gezonde, hoogdrachtige dieren af te schieten. Maar wat de ene partij fout doet, moet de andere oplossen. We hebben ons geconfirmeerd aan het besluit aan LNV.”

Reeën

Het is volgens de Flora- en faunawet verboden om dieren in het wild los te laten. Maar wat is het verschil met de reeën, die sinds de jaren negentig op Terschelling voorkomen? Zijn die niet door mensen naar Terschelling gebracht? “Opeens waren ze er, dus die kans is groot”, zegt **Remi Hougee van Staatsbosbeheer**. De populatie heeft zich razendsnel uitgebreid, er zijn nu zo’n 600 dieren en er is een commissie actief om de populatie te beheersen. Maar waarom zijn die dieren destijds niet afgeschoten? “Je praat toch over een andere tijd, met een ander politiek klimaat”, zegt Hougee.

Marianne Wuite reageert: “Het is nooit met zekerheid aangetoond dat die dieren illegaal zijn uitgezet, we hebben er nooit een dader aan kunnen koppelen. Het is niet helemaal uit te sluiten dat een paar reeën over het wad zijn gekomen en zich dus uit zichzelf op Terschelling hebben gevestigd. En als dat gebeurt, gelden ze als beschermd wild. Bij de edelherten was

al snel duidelijk wie de daders waren en dan is het een ander verhaal. Daar konden we tegen optreden.” Van Dieren zelf zegt ook: “We zijn veel te open geweest. Veel mensen wisten van ons plan. Wij hebben achteraf gezien het verkeerde moment gekozen, met alle commotie rond de damherten in de Amsterdamse Waterleidingduinen en in Zeeland. Als dat niet speelde, had er geen politieke haan naar gekraaid en had iedereen het prachtig gevonden.”

Is het geen goed idee zijn om in alle rust nog eens met een groep deskundigen te bepalen of er op Terschelling ruimte is voor een aantal edelherten? Staatsbosbeheer zet runderen en paarden in om de duinen open te houden, met hekken er omheen. Kunnen edelherten die functie niet net zo goed vervullen? Het lijkt Olff een uitstekend idee. “Waarom zou je geen wild, inheems dier als het edelhert inzetten? Dat is ook nog eens prachtig voor toeristen en recreanten.” Groot Bruinderink is het daar niet helemaal mee eens. “Je kunt grazers niet zon-

dermeer vergelijken. Ieder dier heeft een eigen graaspatroon en een ander effect.” Hougee zegt: “Gehouden vee kunnen we beter controleren en precies daar inzetten waar het nodig is. Bovendien vind ik dit incident een vreemde aanleiding voor zo’n discussie.” Smit denkt daar anders over en pleit juist voor die discussie. “Mocht dat achteraf geen haalbare kaart zijn, dan is dat ook een morele geruststelling voor de jagers dat zij goed gehandeld hebben.”

DAMHERTEN IN DE KOP VAN SCHOUWEN

Op Terschelling is de spontane komst van herten onwaarschijnlijk. De Kop van Schouwen in Zeeland daarentegen, heeft geen natuurlijke barrière. Daar vestigden zich in de jaren negentig spontaan een aantal damherten, vermoedelijk ontsnapte dieren. De provincie bepaalde dat ze er mochten blijven, maar in beperkte mate.

Schade

De populatie is de afgelopen jaren echter explosief gegroeid. “Damherten nemen heel gemakkelijk voedsel op, er is nauwelijks sprake van een beperkende factor en er zit voorlopig nog geen rem op die groei”, zegt **René Steijn van de Provincie Zeeland**. “Het probleem is dat andere flora en fauna daar onder kunnen gaan lijden. De ree kan worden weggeconcurrerd en je krijgt overbegrazing van kwetsbare vegetatie.” Maar treedt er daadwerkelijk ecologische schade op? “Nog niet”, zegt Steijn. “Maar als de populatie te groot wordt zit dat risico er in. We hebben te maken met een opgave vanuit Europa om onze kwetsbare duingebieden in stand te houden. Daartoe moet de populatie damherten beperkt blijven.” **Kees de Lange van Staatsbosbeheer** zegt: “Op dit moment zie ik nog geen probleem. Bij het open houden van de duinen leveren damherten een waardevolle bijdrage, de combinatie met de grote grazers die wij inzetten versterkt elkaar. Een te grote populatie damherten kan natuurlijk mogelijk schade doen aan de duinen, maar ik verwacht niet dat dit zich snel zal voordoen.”

In het faunabeheerplan van de provincie staan concrete getallen: er is ruimte voor 325 damherten en 266 reeën in de Kop van Schouwen. De cijfers zijn gebaseerd op een onderzoek van

Alterra uit 2005. “We hebben toen een model losgelaten op de populatie damherten, waarin we de energiebehoefte van een damhert in de kritische periode, de nawinter, vergeleken met het aanwezige voedsel in het natuurgebied, in relatie tot allerlei andere factoren”, vertelt Groot Bruinderink, die destijds bij het onderzoek betrokken was. “Daar is een toen getal uitgerold van 300 à 400 damherten. Vervolgens zie je dat een partij als de faunabeheerseenheid zo’n cijfer overneemt en zegt: ‘Dat moet dus onze voorjaarsstand zijn’, maar eigenlijk kun je dat niet zo zeggen. Het gaat altijd om een modelbenadering met een boel ruis erin. Bovendien is de draagkracht van zo’n gebied dynamisch en gebruiken de damherten in toenemende mate de landbouwgebieden als voedselbron.” De Lange beaamt dat: “Het is maar een getal. Ecologisch gezien is er op dit moment geen sprake van schade in het gebied door damherten.”

Commotie rond de telling

Dat kan betekenen dat het model niet klopt, maar het kan ook betekenen dat de populatie lang niet zo groot is als wordt gedacht. Vorig voorjaar werden er ruim 700 damherten geteld. Er was veel kritiek op de telling, die voornamelijk door jagers werd uitgevoerd. De Partij voor de Dieren stelde Kamervragen over het mogelijke belang van de jagers om te veel dieren te tellen. De Lange begrijpt dat wel. “Tellingen zijn altijd een schatting van het werkelijke aantal, dus het is altijd mogelijk dat er dieren dubbel geteld zijn of juist over het hoofd gezien.” Op basis van de telling verleende de provincie een vergunning voor afschot van 260 damherten, de verwachte natuurlijke aanwas van 700 damherten. Dat getal is bij lange na niet gehaald, er zijn ongeveer 120 dieren afgeschoten. Waarom maar zo weinig? “Daarover wisselen de meningen”, zegt Steijn. “De Partij voor de Dieren roept dat het komt doordat er veel minder zitten, jagers roepen dat het komt doordat

ze gehinderd werden door demonstranten. Ik geloof zelf niet dat er minder zitten, ik denk dat de uitvoering niet optimaal was. Het is de eerste keer dat we op deze schaal ingrijpen in de populatie, en dan moet je in de uitvoering nog zoeken hoe je het moet doen.” De Lange van Staatsbosbeheer zegt: “We hadden heel beperkt tijd en we hadden onze plekken wat ongelukkig gekozen in een wandelgebied. Ook reageerden de herten snel en weken mogelijk uit naar andere locaties. Je kunt daarom moeilijk conclusies trekken over het juiste aantal herten.” Om meer duidelijkheid te hebben over de aantallen werd onderzoeksinstituut Alterra dit voorjaar ingeschakeld om de methode van tellen te begeleiden en waar mogelijk te verbeteren. Volgende maand verschijnt het onderzoeksrapport. Steijn vertelt: “Dit voorjaar zijn er 440 damherten gezien, maar wat dat zegt over het daadwerkelijke aantal, daar moet Alterra uitspraak over doen.” Groot Bruinderink was bij de telling betrokken, maar wil in dit stadium nog niets over aantallen zeggen.

Eigenlijk gaat de discussie niet over populatiegrootte of ecologische schade. “Het gaat hier voornamelijk over verkeersveiligheid”, zegt De Lange. “Er is sprake van een viervoudiging van het aantal ongelukken met damherten.” Groot Bruinderink stelt: “Het gaat eigenlijk niet over ecologische draagkracht. We hebben in Nederland te maken met een Flora- en faunawet die zegt dat de beheerder van een natuurgebied ook rekening moet houden met de volksgezondheid, verkeersveiligheid en de landbouw.” En daar zit het probleem. De damherten blijven niet in het natuurgebied, maar verspreiden zich en gaan steeds meer buiten het natuurgebied foerageren. “Er is natuurlijk wel een verband met populatiegrootte”, zegt Steijn, “en we willen ze in ieder geval niet naar buiten dwingen door voedselgebrek. Daarom moet de populatie beheerst worden.” Beheersing van het aantal kan verkeersongelukken natuurlijk nooit helemaal voorkómen. “Het is altijd een afweging tussen allerlei belangen”, vindt Groot Bruinderink. “Dat is wat we gaan doen als we volgende maand advies uitbrengen: wikkelen en wegen, polderen en dan afspraken maken.”

Florien Kuijper is freelance journalist
f.kuijper@delynx.nl

foto Hans van den Bos | damhert